

Gubcsi Lajos

13 ÖRDÖGI ÉV

A máglyától Mohácsig

Élni pénzben és hatalomban

Meghalni Mohácsnál

Bevezetés a végzetbe

G Marketing & Média Kft. Budapest, 2014

Gubcsi Lajos

13 ÖRDÖGI ÉV

A máglyától Mohácsig

Kiadja a G Marketing & Média Kft. Budapest, 2014

Copy right Dr. Gubcsi Lajos

ISBN 978-963-08-8731-1

A 13 nem sok jót ígér. Most, utólag önkényes a balszerencsés szám misztikuma alá helyezni az időszak áttekintését: 1514 és 1526 között ebből semmi sem látszott, sikerrel és kudarccal követték az évek egymást Európa egyik legnagyobb országában, a Duna-medence több mint 600 éve meghatározó államában, a magyarok és a hozzájuk csatlakozott népek közös hazájában. Senki sem tudhatta akkor, hogy ez így már nem egy nagy ország fejlődő közösségi élete, hanem ördögi erejű sodródás a pokol, a pusztulás felé. Még ma sem lehetünk képesek megállapítani, hogy törvényszerű volt-e az állam szétesése és a nemzet elgyengülése, mert ezt világpolitikai külső tényezők tették elkerülhetetlenné, avagy a magyar királyságot tartó fő oszlopok - a király, a rendek, az egyház - maguk váltak alkalmatlanná a nagy és egységes Magyarország fenntartására. Belefelladtak 600 év dicsőségébe.

Külső tényezők? Délen az egyik világbirodalom, az oszmán hódítók tűzték képzeletbeli lándzsájukra Magyarország szívét, hogy tetemünkön eljussanak a másik világbirodalom, az éppen ekkorra Európa vezető családjává nőtt Habsburg-dinasztia, és ezen túlmenően a Német-római Császárság meghódításáig. A Habsburg sas pedig - áttételesen, német érdekként - már régóta nyújtogatta karmait a magyar királyság felé. Két világhatalom között mennyi az esély a függetlenségre? Főleg, ha egy náluk is dominánsabb, globális tényező az egész világfejlődésre rányomja bélyegét: az új világrészek éppen ekkor felgyorsuló felfedezése és a belőlük megszerezhető erőforrások kikapcsolják a fejlődés fő sodrából Közép-Európát. Magyarország sorsa érdektelenné válik az újonnan megerősödő latin és németalföldi, angolszász hatalmak számára. Volt-e esély a függetlenség megtartására?

S tegyük hozzá: ekkor függeszti ki tanait Luther, és indul európai diadalútjára a reformáció, az új élet és az új eszme reneszánszsal egybekötött vallási tana, amely alapjaiban kellett, hogy megrázza a római katolikus egyházrendszer egyik legelszántabb védőbástyáját, Szent István és sok más magyar szent hagyatékát, vallásos államát. Az oszmán támadás nemcsak a független királyságot akarja megsemmisíteni, hanem annak legfőbb támaszát, a római katolikus egyházat is, mint az addigi európai fejlődés legszívósabb alapját. A Habsburgok pedig pontosan tudják évszázadok óta, hogy az osztrák örökös tartományoknál nagyság-renddel nagyobb Magyarország, az osztrák örökös főhercegi címnél dimenzióiban jelentősebb magyar királyi korona megszerzése nélkül soha nem tudnak kijönni a Duna igazi völgyébe, hatalmuk beszorul a hegyek közé, s mivel ők is el vannak vágva a világ felfedezésétől, aligha vigasztalja Bécset V. Károly világuralma német-római császárként, spanyol királyként. Bécs Buda nélkül halott hosszú távon. Ezért kell a magyar trón.

Amely trónon velük szövetséges bábkirályok, a Jagellók ülnek, az apa, Ulászló, majd a fia, a gyermek Lajos. A Habsburgok éppen egyik régebbi, a magyar trón öröklése szempontjából jelentéktelen Jagelló-házasságuk miatt állítják, hogy legalább női ágon bennük is magyar királyi vér folyik - feltéve, hogy luxemburgi Zsigmond királyunkat magyarnak lehet tekinteni. Most, 1490, Mátyás váratlan halála után elérkezettnek látják az időt, hogy a Habsburg sas karmaival elragadják a trónt a magyaroktól. A bécsi Habsburg-ág felemelkedésének ez az egyetlen lehetséges útja, ezért mindent, de mindent megtesznek. Erre szólít a birodalomteremtő császár, I. Miksa utasítása unokáinak: a spanyol trónra kerülő, és Miksa utódaaként császárnak is megválasztott Károlynak, az osztrák főhercegi poszt betöltésére Spanyolországból hazatérő Ferdinándnak, de még testvérüknek, Máriának is. Éppen ekkor, a magyar trón megszerzése érdekében válik először és ekkor totálissá a Habsburgok örök taktikája: házasságok révén megszerezni mindent, amit célul tűztek ki. Első lépésként a Jagellóktól a cseh és a magyar trónt, ha lehet, a koronával együtt, ha nem lehet, elég az ország fölötti uralom valamely kiterjedt formája.

II. Ulászló még alig lépett Mátyás hagyatékába - hogy megcsúfolja azt -, és máris örökösödési szerződéseket köt a Habsburgokkal Magyarország trónjára. Az ország minden tiltakozása ellenére egyre szorosabbra fűzi a rokoni kapcsolatokat Béccsel. Lánya és fia még pici gyerek, amikor kereszházasságokat kötnek a Habsburg oldalon felnövő ifjakkal. Így lesz a magyar-lengyel királylány, Jagelló Anna az osztrák főherceg, Ferdinánd felesége, míg az alig néhány éves "magyar" királyfinak, Lajosnak Habsburg Mária jut. Testvérek kereszházasságai. Még gyerekek, amikor Bécsben (!), a Szent István templomban mindannyian kimondják a boldogító igent. Magyarország besétáltatott a sas fészkébe.

A magyar rendek tiltakoznak ugyan, de másra nem futja. Egymással vannak elfoglalva. A főrendek - főurak és főpapok - újabb és újabb szövetségeket kötnek annak érdekében, hogy ki befolyásolhassa jobban az agg, majd a gyerek Jagellót. Kölcsönös féltékenység, gyűlölet, kisszerűség. A köznemesség éppen ebben az időben ébred politikai erejére: a gyenge király felerősíti az ő hangjukat is. Részt kérnek a hatalomból, s ezt csak a király és a főrendek rovására kaphatják meg. Magyarországon soha annyi országgyűlést nem tartottak, soha annyi törvényt nem hoztak, mint ekkor, a 16. század első évtizedeiben. Mindenki elnyerte a maga jogát - papíron. Mert a törvényeket senki sem tudta, és nem is akarta végrehajtani. Jött a következő országgyűlés, kimondta, megszavazta, majd jött a következő... és mindenki elment haza. A hazáról szó sem esett.

Felfoghatatlan, hogy az egyébként ekkor is hősiessé nemzeti lélek hogyan jutott olyan tévutakra, melyben az önzés, a hatalmi torzsalkodás, az egymás elleni harc ilyen erővel dúlt azon

a Magyarországon, amelyre minden irányból halál leselkedett. Ily módon belülről is. 1514-ben megjött a halál, kezében óriási kaszával, s azonnal, kérdés nélkül suhintott jobbra-balra. Ez volt a Dózsa-háború, annak összes fejezetével és utólagos következményével, aminek leglényegesebb eleme, hogy a magyar irtotta a magyart, könyörtelenül, és nemzete, országa sorsát illetően végzetesen.

Éppen 500 éve ennek. Ideje elkészíteni a számvetést. Tudom, érzem, látom, hogy éppen a Dózsa-háború - nem egyszerűen parasztfelkelés, -láadás, -háború, hanem brutális polgárháború - volt az a fordulópont, ahonnan elindultunk a pokolba: Mohácsra. Dózsa Temesvárija és Mohács Csele-patakja között 13 év telt el, egy szempillantás történelmileg. Magyarország azonban belehalt ebben a pislogásba. Igaza van azoknak, akik azt mondják, hogy Mohácsnál még nem veszett el semmi. S még sincs igaza. Mert ugyanannak a magyarságnak kellett volna utólag, a gyilkos török karddal a testében talpra állnia Mohács után, amely oly ellenállhatatlanul rohant el Mohácsig, hogy ott életével áldozzon. Igen! Mert amikor felálltak a mezőn a törökkel szemben, mindnyájan tudták, hogy itt fognak meghalni. Hősök voltak, a legnagyobb, nemes jellemek, akit tudták, hogyan kell a hazáért kivont karddal elvégezni. De vannak ennél jobb honfiak is. Akik azt idejében tudják, hogyan kell a hazáért élni, s a javára őt éltetni.

Keveset tudunk a korról ahhoz képest, ami megadatott azoknak az államoknak, városoknak, birodalmaknak, amelyeket nem dúlt szét újra és újra véres történelmük. A mi múltunk nagy része beleégett az üszökbe, vérként belevegyült a föld sarába. A Mohácshoz vezető 13 kiválasztott évnek sok részletét nem ismerjük, s amit tudunk, az inkább csak országgyűlési jegyzőkönyvekben, vagy azok átirataiban maradt fent. Sem a törököket, sem a velük rajtunk osztozkodó osztrákokat, németeket nem érdekelte a magyarok igaz története, annak megörökítése, márpedig ezt főleg ők, a hatalmon levők írásthatták volna le. Még szerencse, hogy a humanizmus, a tanulási és tanítási vágy nem veszett oda Mohácsnál. Diákok, papok, regösök százai gondoskodtak arról, hogy - nagyrészt a reformáció magyar nyelvű terjedésével - nemzeti életünk sok fontos mozzanata írásban, imában, énekben megmaradjon. De sokkal több veszett el. Gyakran megakad az események fonala. Össze lehet-e foglalni 13 évet 13 kötetben? - ez volt a legnehezebb kérdés, amit feltettem magamnak.

A hiányokat pótolhatja a hit. Az én hitem a történelmünkben. S hitem abban, hogy ma is - s különösen megint ma - hatalmas a vágy a magyarokban, hogy megismerjék saját

történelmüket, hősiességüket hőseikkel együtt, romlásaikat az árulókkal egyetemben, s főleg azt, hogy miért tartunk itt, ahol éppen tartunk. Mi köze mindehhez annak a gyalázatos 16. századi kezdetnek, amelyben elvesztettük 630 éves függetlenségünket, hogy azóta - e választóvíztől számítva mindig, ma is - külső erők által dominált, gyakran elő is írt függőségben kelljen élnünk? Egyenesen függnek össze az évszázados ívű események. 1514-1526 kettévágta Magyarország mai nappal számítva 1118 évét. S belekényszerített mindnyájunkat Trianont is elviselni - némán, zokogva, elviselni, s képtelennek lenni a megváltoztatására.

Mivel hiányzik sok történelmi tény, adat, ezért regényes formát választok a 13 év 13 könyvéhez. Dózsával kezdek, a kerek évforduló miatt, s sorsdöntő hatása miatt is: azóta mindig legalább kétfelé szakadva, legalább két külső hatalom felé igazodva tapossuk egymást, nehogy a másik hamarabb és nagyobbat taposson. Az ördög forgatókönyve szerint táncolunk a pokolban. A Dózsa-háború bemutatása után sorra veszem az éveket, s feledve a sok jót - öröm, ujjongás, győzelem, születő gyerek és ölelő kar akkor is volt minden másodpercben - azt állítom előtérbe, hogy milyen iszonyú küzdelmet kellett folytatni a fennmaradásért. S hogy ebben a küzdelemben alulmaradtunk a külső erők és saját - elfajzott - gyengeségeink miatt. Mert azt azért mégsem mondhatjuk, hogy Kolumbusz Kristóf miatt véreztünk el Mohácsnál, vagy hogy Ferdinánd jobban és hatékonyabban szerette Annát, mind Lajos Máriát, s azt sem, hogy ha Szulejmánnak több baja lett volna Perzsiával, akkor mi soha nem kerülünk sorra. Alulmaradtunk, mert gyengék voltunk. S ez vitt el a mohácsi kivégzés után végül a trianoni hullarablók árulásáig is.

Tizenhárom részes sorozatom egyes könyveit mindig az adott év 500. évfordulóján írom és jelentetem meg. Lesznek áthallások, remélem, hallja, akinek kell. De nem is ez érdekel elsősorban. Sokkal inkább szeretnék eleget tenni egy rég nem látott, derék ismerősöm kérésének - nagy, igazi hazafi, azonnal képes volna meghalni nemzetéért -, aki azt mondta, hogy ha annyira szeretem a magyar történelmet, miért nem veszem a bátorságot, hogy másokkal is megszerettessem. Ez a fő motiváció.

Regénysorozatom főhőse egy általam csodált, bár kevésbé ismert történelmi személyiség. Nem tudom, miért nincs ott a legnagyobbak panteonjában, a legkiemeltebb hősök között. Csupán azért, mert nem volt celeb, sztár, kivagyfi hősködő? Főhősöm - aki köré a történeteket szövöm - egy bátor, igaz katona, aki mellesleg kalocsai érsek volt, s Mohácsnál

a magyar sereg fővezéréként karddal a kezében esett el - fejét Szulejmán annyira fontosnak tartotta, hogy megkerestette, és kopjára tűzelve hordoztatta végig az őrző, győztes török táborban: igen, lássátok, ha ez itt Tomori Pál feje, akkor tényleg csodálatos győzelmet aratott az oszmán birodalom. A fővezér és a katolikus egyház érseke saját halálával dicsőíti Allahot. Győztünk a gyaur királyság és a hitetlenek fölött.

Tomori Pál eszménykép lehetne. Kis köznemesi családból tehetsége révén feltörve lett a magyar királyság örökké hű védelmezője, aki nehéz időkben ferences rendi csuhára cserélte kardját, hogy aszketizmusával figyelmeztesse a romló világot - de amikor a haza kötelezte, hogy haljon meg érte, nem katonáit küldte maga előtt, hanem eljűk állva rohant neki a biztos halálnak. Sorsa mesébe illő - a regény, amelyet írok, oly szomorú korról szól, hogy vezető szálként bele kell szőnöm ezt a megtörtént, valóságos mesét. Valójában az 1001 éjszaka meséibe illene - de azt mások találták ki, későbbi ellenségeink, akiknek évszázadokon át sikerült maguk alá gyűrniük a győztes Allah nevében Jézus elárult katonáit.

Hány más fővezérről tud a modern kor, aki kezében karddal esett el, mert nem ismert félelmet, ha elvről, hitről, becsületről, hazáról volt szó? Számolnám, de nem haladok...

HONCSONKOLÁS a regénysorozatom címe, ez alatt jelennek meg az egyes könyvek. Az ellentétre, a dicső honfoglalásra akartam utalni ezzel a kreált szóval. Hova jutottunk? Pedig ugyanaz a nép maradtunk, mindenek ellenére is. Ez, csak ez adhat reményt. Amit mások mondanak rólunk, az csupán színezzék, akár fekete, akár fehér.

Gubcsi Lajos

HONCSONKOLÁS

13 ÉV

1514-1526

39
Szikszói kardként ismert
magyar szablya,
XVI. század

Magyar pokol - 1514

A Dózsa György névéhez kötött polgárháború a magyar történelemben először állította egymással szemben a nemzet fő erőit, s mindenkinek a gyilkolás volt a válasza az extrém helyzetre. A határon két világhatalom várt a meggyengülésünkre, s közben idegen királyi család ült a trónon, amely a török ellen nem tudta védeni az országot, ezért a Habsburg kapcsolat erősítésére helyezte a hangsúlyt a maga és az ország jövőjét illetően. A leszámolás megfosztotta a tömeges védelem lehetőségétől az országot. Miközben a szultán soha nem látott erővel kezdte felmorzsolni a Balkánt és déli országrészeinket, nem maradt egységes haderő az országban. S miközben Európa boldogabb fele elindult a nagyvilág meghódítására, aközben a polgári fejlődés útja helyett a második jobbágyság sok évszázadába tántorgott vissza az ország. Melynek nem volt feje.

A gyenge királyság hamis illúziókat keltett a főúri osztályokban éppúgy, mint a köznemességben: a vákuum betöltésére törekedtek önző módon, mindenki a másik ellen. Így lett Magyarország eleve kivégzett katona a Dózsa-háború következményeként. Mindenki vesztes volt - s tényleg: ekkortól már senkinek sincs ereje az országot ünnepelni a vér és üszök mocskában. Pürrhoszi győzelmek születnek Dózsa vastrónjának árnyékában: ki tud többet kizsarolni bárki mástól a maga javára. Ez lesz a forgatókönyve a Mohácsig tartó 13 évnek.

A sorozat első kötete - nemzetközi hatalmi viszonyokba ágyazva - végigköveti a Dózsa-háborút a keresztes had megszervezésére hozott pápai döntéstől a felszentelt vezérek kivégzéséig. Mindkét fázis pápai, királyi, bíborosi áldással történt. S közben megismerhetjük azt a nagyúri garnitúrát, amely személyesen is elvitte az országot a mohácsi mező tömegsírjába.

Koronánk a nászajándék - 1515

A Dózsa-háború által okozott pusztulást és a királyi hatalom meggyengülését látva a török birodalom elkezdte Magyarország déli részeinek, a dalmát partvidéknek és Horvátország területeinek módszeres pusztítását - a horvát-dalmát erők egyelőre magukra maradva próbálnak védekezni, még a szlavónok sem mutatnak hajlandóságot a déli egységre. Azok a magyar főurak, akik érdekeltek a déli országrészek védelmében - Szapolyai vajda, Báthori temesi ispán, Paksy Mihály nándorfehérvári bán - az ország legrégibb pontjain gyenge és eredménytelen kísérleteket tesznek a török kiverésére.

Ilyen fenyegetettségek közepette az uralkodó Jagelló család - II. Ulászló magyar és cseh király - a Habsburg szövetségben lát jövőt, s nem az ország erős kormányzásában. A maga jövőjét! Házasságok útján. Példátlan erővel kapcsolják össze a Jagelló és a Habsburg család jövőjét Magyarország tartós irányítására. 1515 júliusában a bécsi királytalálkozón II. Ulászló, I. Miksa császár és a szintén Jagelló I. Zsigmond lengyel király (Ulászló testvére) olyan egyezséget kötnek, amely szerint a kis magyar herceglányt, Annát feleségül szánják Habsburg Ferdinándnak - s míg az felnőtté nem válik, a lányt feleségül veszi unokája számára maga az öreg császár -, Lajos királyfi, az ekkor 9 éves budai és prágai trónörökös pedig feleségül veszi Habsburg Máriát.

Olyan sietős mindez, hogy a bécsi Szent István templomban két nap múlva meg is kötik a házasságokat formailag. Magyarország ezzel - a Jagellók közreműködésével - a sokadig olyan nemzetközi megállapodást köti, amelynek révén a magyar korona így, vagy úgy Habsburg kézbe kerül. A főúri rendek jelentős része és a teljes köznemesség szemben áll ezzel a tervvel - a magyar királyság jövője kezd kettészakadni. A szembenállás fő vezére maga Szapolyai vajda, aki szintén a koronát áhítozza (egyébként mint délszláv család szülötte). Vagyis Szent István hagyatékáért lengyel-cseh, osztrák, délszláv-tót családok nyújtják a kezüket. A török ellen senki sem készül. Az ország a Dózsa-háború utáni véres, tétlen bénaságban alél.

10 éves király trónol a végveszélyben - 1516

Ulászló alighogy elrendezte az ország sorsát mások javára, meghal. A 10 éves Lajos gyámja I. Miksa császár és I. Zsigmond lengyel király. Nincs más választás, az 1516-os, a Rákos-mezőn tartott országgyűlés teljes jogú uralkodóvá nyilvánítja a gyerekkirályt. Lajos cseh és magyar király, nevében mások uralkodnak, s terelik e két országot saját családi és európai birodalmukba. Minél sikeresebbek lesznek ebben, annál inkább kijelölik Magyarország sötét jövőjét: legyen Magyarország az ütköző zóna a Balkán felől támadó török ellen, idáig érjenek a harcok, s ne tovább. A kor Magyarországra oly jellemző módon: amikor 1508-ban a kijelölt utódnak, a kétéves Lajosnak le kellett tennie a koronázási esküt, azt természetesen az apja mormolta el helyette. Maga Lajos csak 1521-ben, Nándorfehérvár elestének évében, új feleségével, Habsburg Máriával egyetemben mondja el utólag az esküt - persze, még ekkor is csak 15 évesen.

Az egyre megosztottabb országot különféle csoportok irányítják:

-a fiatal király és a majdani királyné (Habsburg Mária) érdekeit szolgálja Perényi Imre nádor és a német érdekeket képviselő Brandenburg György őrgróf

-Szapolyai János, s nemcsak Erdélyben, hanem egyre inkább a középnemesség szószólójaként is

-a pécsi püspök, Szatmári György, aki egyben a király kancellárja is, lényegében az ország kormányzója

-az egyre nagyobb súlyra szert tevő Werbőczy István személynök, később még magas posztok várományosa, beleértve a nádorságot is.

Köztük nincs egyetlen összefogó kapocs sem, a király legkevésbé sem az. Senki sem vezeti Magyarországot sehova.

Werbőczy vastörvénye - 1517

Ⓐ Dózsa-háború leverését lezáró, és a nemesség, papság hatalmát minden korábbinál jobban megerősítő 1514. őszi országgyűlés tárgyalta Werbőczy sok év alatt elkészített Hármaskönyvét. A Tripartitum célja az volt, hogy évszázadokra biztosítsa a király, a főnemesség, a köznemesség, a papság munkamegosztását és hatalmát, de úgy, hogy abból kizárja - s közben a Dózsa-háború miatt súlyosan meg is bünteti, szabadságjogaiban döntően korlátozza - a parasztságot.

A király ugyan nem szentesíti a Tripartitumot, azonban az önálló életre kel és a megyéket, a közhatalmat szabályozó alaptörvénnyé válik a gyakorlatban azután, hogy 1517-ben Bécsben kinyomtatják, példányait az egész országban elterjesztik. A rendek ezzel akarják biztosítani korlátlan hatalmukat a városok, a polgárság, s főleg a jobbágyok fölött. A Tripartitum azért válhat alapértékké az ország életében - minden korszerűtlensége, hibája, maradisága ellenére -, mert olyan, a magyar királyság egész életében szimbolikus alapelveket fogalmaz meg, mint a Szent Korona-tan, a nemesi jogegyenlőség elve (hogy ti. egyformán nem adózik egyetlen nemes sem).

Anakronizmus, hogy nagyjából ugyanakkor jelenik meg a középkort tartósan konzerválni kívánó Hármaskönyv, amikor Wittenbergben Luther Márton kitűzi az újkor egyik legfontosabb politikai szövegét, s zászlót bont a vallásszabadság, a reformáció.

Magyarország irányítatlanságának furcsa jeleként egymást érik az országgyűlések - melyeknek határozatai el sem jutnak az országhoz, s senki sem akarja végrehajtani azokat. És természetesen egyre inkább felfejlődik a török terjeszkedés a Balkán északi határán, a horvát-magyar vonalakon.

Kié az ország? - 1518

A kettészakadás jelei felerősödnek a magyar királyság teljes intézményrendszerében

-országgyűlések, királyi tanácsulések érdem nélkül

-országgyűlés a Rákos mezején, melyből kiválik a köznemesség

-a köznemesség önhatalmú országgyűlése Tolnán - s minden ellenérzése ellenére jelen van ott a király, a főnemesség egy része: meg kell hajolniuk ebben az irányban is

-fegyveres országgyűlés a délvidéki Bács várának mezején - elvi határozatok az ország védelméről, gyámkodási kísérletek a király és kincstára fölött, két kincstárnokkal, nemesi ülnökök állításával a király mellé

-két kancellára is van az országnak: két éve Szatmári György, s most Szalkai Lászlót is ki-nevezi a gyerekkirály

A bácsi országgyűlésen a törökök fegyverszünetet ajánlanak, amelynek alapja, hogy elfogadják a törökök eddigi hódításait (már korábban elfoglalta a szreberniki bánságot, ezt akarják legalizáltatni a magyar királysággal).

A királyt egyszerre több oldalról is ellenőrzik, mindenki a maga javára - megérlelődnek az egymással szemben szervezkedő fő erők.

A Habsburg-sas karmai - 1519

Miksa császár úgy hal meg az év elején, hogy elrendezte a Habsburg birodalom jövőjét. Hamarosan német-római császárrá választják egyik unokáját, Károlyt, aki V. Károly néven lesz a világ első számú ura. Másik unokájának, Ferdinándnak két módon is közelbe hozta a magyar - s a cseh - trónt. Felesége magyar királylány. S ha Lajosnak nem lesz fia, eleve övé a trón. Harmadik unokája, Mária a magyar király felesége, vagy ő szül fiút, és akkor úgy az övéké a trón, vagy az tényleg Ferdinándra száll. S mindez - a magyar és a cseh trón megszerzése - csak egy pici, alig jelentős front a Habsburgok európai előrenyomulásában. Az ő szférájuk immáron a pápa, a spanyol trón és a meghódított világ, a francia királlyal való konfrontáció, a német birodalmi államok - választófejedelmek és egyéb városok, államok - fölötti uralkodás, továbbá a reformáció elleni harc. S csak legvégül, a Velencével való sakkjátszma mellékágaként számít az, hogy merre lép a szultán a Balkán északi részéről.

A Habsburgok tehát terveik szerint maguk alá gyűrik Magyarországot, de nem azért, hogy rajta keresztül elkergessék a török hódítókat. Magyarország csupán egy majdani védelmi vonal a tervekben. A magyar főurak perifériális erejére mi sem mutat rá jobban, minthogy Werbőczy vezetésével magyar küldöttség "agitálja" Velencét és Rómát azért, hogy a gyermek Lajost jelöljék császárrá (Károlyllyal szemben).

Egy újabb eredménytelen országgyűlés Budán és a Rákos mezején - ki legyen a nádor? A köznemesség egyre határozottabban érvel Szapolyai mellett. Egy egyszerű katonatiszt, a budai várparancsnok helyettese, Tomori Pál egyszerűen elkergeti a vár kapujából a köznemesi rend képviselőit - az országgyűlés értelmetlenné válik. A főnemesek ekkor először kezdenek saját liga, erőcsoport szervezésébe. Mivel Perényi nádor meghalt, ők is szeretnék elfogadtatni saját érdekeiket. Püspökök, kancellárok, ispánok - egyébként egymás ellenfelei - kötnek szövetséget arra, hogy "megvédik a király jogait" (a köznemességtől). Valójában azonban a király fölé terjesztik még nagyobb hatalmukat. Végül a szövetség egyik tagját, Báthori Istvánt, a részeges temesi ispánt és főkapitányt választják nádorrá. Legelső dolga, hogy gyámkodni kezdjen a király fölött, befolyása alá vonva őt.

A központi uralom meggyengülése látszólag kívánt módon engedi meg a különféle erős érdekek érvényesülését. Ez azonban az adott, zűllésnek indult helyzetben nem "demokrácia", egymással vetélkedő sokféle érdek, hanem ez egyértelmű anarchia. Olyan időben, amikor mindenütt teret nyer a nagyhatalmú abszolút monarchia. És olyan helyzetben, amikor nem csak a birodalmi sas vadászik a kerecsensólyomra, hanem maga a szultán is.

Szulejmán álma - 1520

II. Szelim úgy hagyta fiára, I. Szulejmánra a trónját, hogy elhárította a török birodalom hatalmas terjeszkedésének egyik gátját, Perzsiát, s megvetette a lábát a Krímben, a Fekete-tenger térségében. Szulejmán egy-két röpké év alatt kiterjesztette ezt a hatalmat Arábiára, Egyiptomra, és a Földközi-tenger keleti medencéjére (Rodosz elfoglalásával). Hátát megvetve természetes környezetében, semmi sem állhatott útjában, hogy leküzdje az évszázados akadályt: Magyarországot, s ezzel kiszorítsa a pápa, Velence, a Habsburg Spanyolország erejét a cél, Bécs majdani védelme elől.

Hadseregét modern, az állandó hadseregek előnyeit élvező hatalmas sereggé szervezi, amelynek tűzérsege, szpáhi lovassága, és mindenki másénál szervezettebb janicsár gyalogsága nagy, gyors, modern hadviselésre képes akár minden évben április és október között.

S miközben a török sereg portyáival sikeresen terjeszkedik Szlavóniában, a szultán személyes parancsot kiadva fegyverszünettel kérkedik Budán. Követének letartóztatása casus belli. Az irányítatlan Magyarország diplomáciai ostobasága. Az európai hatalmak sejtik, mi indul Magyarország ellen, de nem kifogásolják:

-Velence és a pápa úgy vélik, hogy ezzel elhárul az olasz érdekek sérelme a Földközi-tengeren

-a francia király örül e fejleménynek, mert ez állandó fenyegetettséget jelent fő ellenségének, a Habsburgoknak

-V. Károlyt csak a Német-római Császárság érdekli, és ez nincs veszélyben, amíg Magyarország "elhárítja" a bajt.

Szulejmán átlátja az európai hatalmak érdektelenségét Magyarország iránt, s elhatározza, hogy fő támadási iránya ez lesz a következő években. Kiadja a jelszót a felmorzsolásra - ne legyen egyetlen békés perc Magyarország déli határán, s lépésről lépésre meg kell szerezni a déli végvárrendszer egyes várait, főleg Szabácsot és Nándorfehérvárt.

Elnémul a harang Nándorfehérváron - 1521

A tavasz azzal kezdődik, hogy Werbőczy személynök támogatásért esedez a török ellen a német birodalmi gyűlésben Wormsban (miközben próbál személyesen is részt venni a Luther-ellenes agitációban). Ugyanezekben a napokban a szultán elindul első nagy magyarellenes hadjáratára, a sereget maga és nagyvezére, Ibrahim vezeti. Kétfelé válnak, először Szabács, majd Nándorfehérvár ellen, utóbbit július 3-án körbe is zárják, mindösszesen 700 védővel, a parancsnokoló bánok távollétében.

Napok alatt elesnek a végvár vonal kulcsai, Zimony, Szabács, s megkezdik (az áradás miatt egyelőre sikertelenül) az átkelést a Száván, Nándorfehérvár falait pedig elkezdik lövetni. A Szerémség várai egymás után esnek el, köztük Szalánkemén erőssége is.

S mit tesz a király? 1456-ban Hunyadi ekkor már ott állt Nándorfehérvár védelménél. Ekkor, és csak ekkor elindul a király a hadba - néhány száz katonájával, ennyi fölött rendelkezik. Látva gyengeségét, Téténynél azonnal vissza is fordul. Megtett vagy 10 kilométert.

Augusztus 1-jétől a 170 000 főt számláló török sereg főerői megkezdik Nándorfehérvár ostromát. A vár nélkül nincs biztos védelme Magyarországnak - ezt tudta Hunyadi, s ezt nem tudja Jagelló - aki csak e hírek hallatán indul el újra hadba Budáról, akkor, amikor a néhány száz fős védősereg a fellegrvárba szorult vissza Nándorfehérváron: a biztos halálba. Augusztus végére 50 000 katonával - a király, Báthori és Szapolyai vezetésével - három egymástól távol eső ponton gyülekezik a magyar had (Tolna, Pétervárad, Bács-Futak). Mire itt tartanak, már ledőltek Nándorfehérvár tornyai - s elesik a vár is (aug. 29-én, egy napon azzal, ahogyan a mohácsi csata is lezajlik öt évvel később, ugyancsak aug. 29-én). A várat végül 70 katona védte - s a térségben állt az 50 000-es had. Szulejmán magabiztosságára vall, hogy hazaindul Isztambulba.

Teheti. A királyi tanács szeptember vége felé úgy dönt, hogy "vissza kellene foglalni" Nándorfehérvárt. De nem mozdul. S mint a győztes Hunyadi táborában is kitört a véres háború velejárója, a pestis, itt is kitört a véres gyáva béke velejárója, a pestis: a király feloszlatta a tábor: "Majd jövőre" visszafoglaljuk Magyarország kulcsvárárt.

Természetesen újabb országgyűlés, amely "fokozza az erőfeszítéseket" a védelemre, s Nándorfehérvár elvesztéséért a várat korábban - talán véletlenül - elhagyó két bánra hárítja. Ezzel meg is oldotta.

1521 - jegyezzük meg. A két hatalom elérte, amit akart, a többi részletkérdés:

-a szultáné a magyar védelem kulcsa

-ez év májusában Habsburg Ferdinánd és Jagelló Anna megkötö a tényleges házasságot, s hogy ne maradjon le Buda se Béctől a sietségben, decemberben Habsburg Máriát is megkoronázzák Székesfehérváron.

Mindenki beült a székébe: trónra várnak.

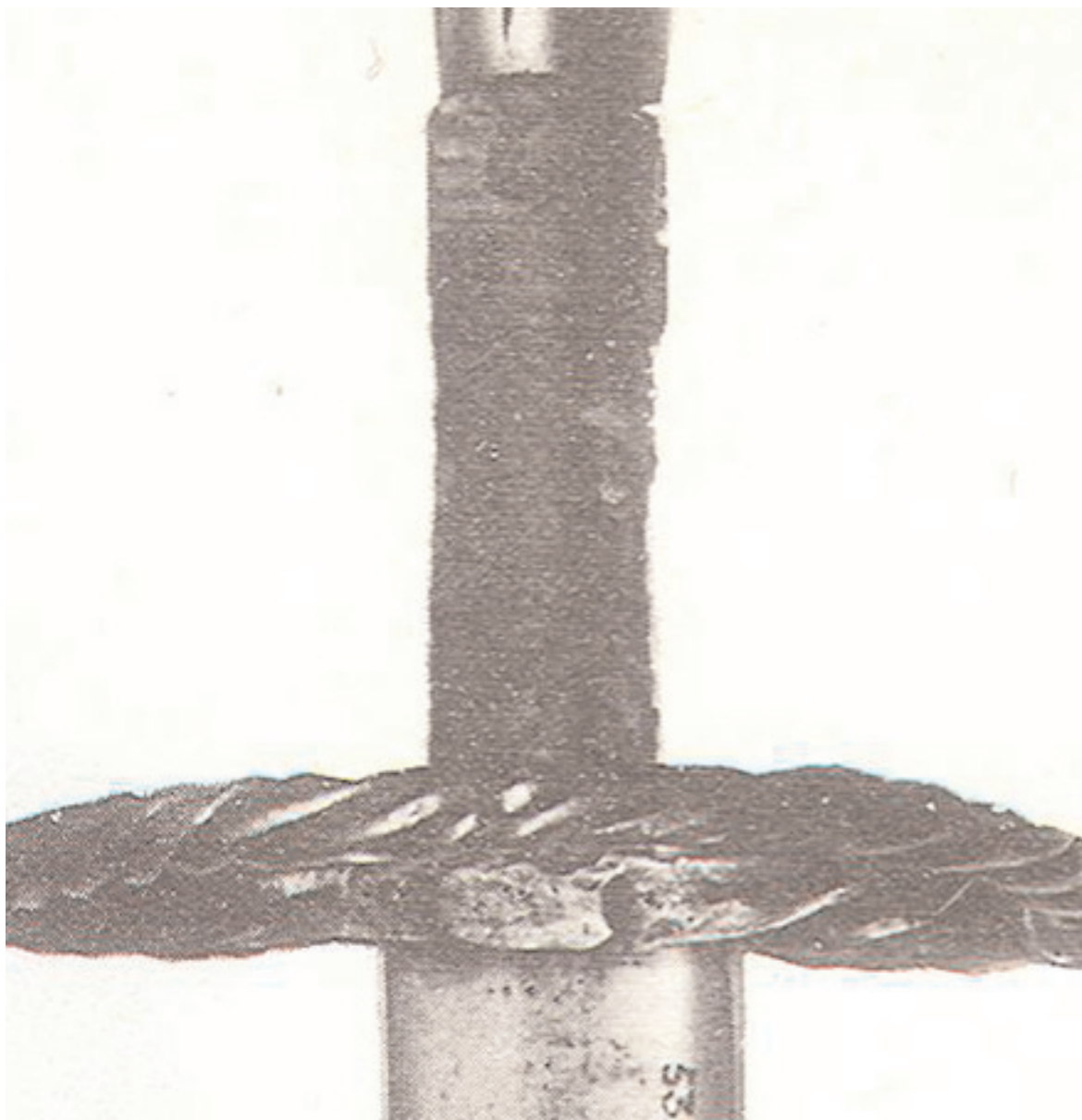
Kié a király? - Főúri ligák konca az ország - 1522

Az év Lajos és Mária tényleges házasságkötési ceremóniájával kezdődik - az ünnep mögött egy üres kincstár. Lajos az év jelentős részét Prágában tölti cseh királyként. Magyarországi helytartója a nádor, Báthori, aki nagy erővel építi a főurak új koalícióját, a király távollétét kihasználva kezében összpontosítja az irányítást, a lehetőség szerint együttműködve a másik hatalmi központtal, Szapolyaival. Ezzel egyben kiváltják az ő közvetlen hatalmukban nem érdekelt más főúri körök szövetkezését is - újabb főúri liga alakul (Várday, Perényi püspökök, Drágffy, Perényi Péter és más urak - céljuk Báthori és Szapolyai ellensúlyozása). Az országgyűlések továbbra is jelentéktelenségbe fulladnak egyre-másra, s az ország züllését tükrözi, hogy a védelemre megszavazott adóknak csak egytizede folyik be.

Eközben a török csapatok elfoglalják Orsovát. Súlyos és eredménytelen harcok folynak Havasalföld megőrzéséért, amiért elsősorban Szapolyai vállal katonai kötelezettséget. Az egyetlen katonai sikert mindenesetre ő éri el erős, szervezett hadaival (a havasalföldi vajdát, Radut támogatva). A magyar katonák megvédik a török előrenyomulás következő fő célpontját, a dalmát Klisszát.

Magyarország egyre inkább rászorulna a német birodalom támogatására, amit most már elősegíthetne a kölcsönös házassági szerződések révén rokonivá vált Habsburg kapcsolat. A magyar követek rendre megjelennek Nürnbergben - márciusban is, novemberben is - a német birodalmi gyűlésben, ahol ismertetik az 1521-es kudarcokat, a magyar seregek állapotát, s segílyt kérnek a szultán ellen. A birodalmi rendek e segílyeket elvben meg is ajánlják - 20 000 gyalogost kérünk (a magyar védelemnek lényegében nincs saját felfegyverzett gyalogsága), valamint 4000 lovast -, de ennek csak töredékét fogadja el a birodalom. Mindenesetre Ferdinánd osztrák főherceg - osztrák és birodalmi csapatok bevetésével - mostantól érdekeltséget mutat "jövője" iránt, s horvát területeken erőket vonultat fel a török feltartóztatására, kifejezetten Horvátország védelmére - ekkor kezdődik el a különleges érdeklődés a Habsburgok részéről a horvát kapcsolat iránt. S hogy a Habsburg hatás még sokrétűbb legyen, az új királyné, Mária is elkezdi szervezni a magyarok között a maga "familiárisait", családját, főleg azért, hogy ellensúlyozza a vele egyet nem értő, erejét csökkenteni kívánó néhány főúri kör erejét - ugyanezen okból kezdi el támogatni a reformáció híveit is.

II. Lajos király német lovagi kardjának markolata

Tomori Pál, érsek és vezér - 1523

Már a Dózsa-háború előtt is feltűnt az udvarnak egy kiváló szervező és majdani katona - eleinte a királyi kincstartó szervezet hivatalnoka, majd a sókamara ispánja Erdélyen -, a középnemesi, szegény családból származó Tomori Pál. A király nevében Isztambulban is tárgyalt, a harcokban bátorságot tanúsított, s egészen fiatalon bízták meg egy szász lázongás elfojtásával. Fogarasi várkapitánynak nevezték ki, s a Jagellók hű szövetségesének, Bornemissza János budai várkapitánynak volt a familiárisa, egyik parancsnoka. A Dózsa-felkelés leverésében fontos szerepet játszott, a háború végkifejletében folyamatos győzelmeket aratott. Bátorságát a király is becsülte, Fogaras mellé megkapta Munkácsot is kapitányként. 1519-ben már budai várkapitány.

Ebben az évben a nádorválasztáskor - hogy Báthori vagy Szapolyai, azaz a főurak vagy a köznemesek jelöltje győzhet-e? - Tomori a királyi palotát megvédve a várból lövetett a köznemesekre. Az udvar kedvence lett, kihasználta ennek anyagi előnyeit, folyamatosan tört fel az előkelőségek táborába - mindig a király iránti teljes hűséggel (csakúgy, mint mentora, Bornemissza János, aki Mohács után Mária királyné, és így Ferdinánd szolgálatába szegődött).

Tomori személyes tragédiái miatt - két menyasszonya is meghalt egymást követően -, valamint a tehetetlen királyi udvar, az egymás ellen küzdő ligák ellen tiltakozva, továbbá mert a király Tomori minden hűsége ellenére sem neki adta a vránai perjel jelentős egyházi címét - 1520-ben szokatlan elhatározással letette kardját és hivatalait, és a délvidéki Újlakon bevonult szerzetesként a ferencesek közé. Csak egy évvel később, Nándorfehérvár eleste után kezdték őt újra katonai feladatra hívni, de ekkor még nem hajlott rá. Végül két évvel később a pápa kifejezett utasítására elfogadta a kalocsai érsek címet - ezzel a ranggal együtt járt a délvidéki főkapitányi tisztség is, ezért volt szükség rá.

Érsekként is megtartotta szerzetesi ruháját, de óriási szervező erőt tanúsított a Délvidék katonai felkészítésére. Csapataiban szigorú rendet tartva, harcképes alakulatokat állított sorba, s 1523-ban fontos győzelmet aratott a Szerémségben ekkor már döntő katonai szerepet játszó török ellen. A pápa bíborosa, Burgio benne látta az egyetlen lehetséges és tehetséges katonai vezért. Főkapitánnyá nevezték ki (Szapolyai János öccsével, Györggyel megosztva - együtt is estek el mindketten Mohácsnál!), de pénzt, támogatást nem kapott.

Májusra Tomori képes 10 000 fős hadsereget összeállítani, s megindulni Budáról Dél-

vidékre. Nincs más lehetőség, hiszen a királyi tanács - a császári követ tanácsa ellenére - elveti a törökkel való béke lehetőségét. A nyár folyamán Tomori serege több fontos csatában megveri a török hadakat Szerémségben, s ezzel valamelyest újra délebbre tolja a tervezett harcok határait. Megerősíti a végvárrendszert, újjászervezi a Hunyadi alatt oly fontossá vált dunai, szávai hajósokat, naszádos egységeket.

1525 elején lemond mind érseki, mind főkapitányi rangjáról, ezt teszik parancsnokai is. A király ezt nem fogadja el, s szolgálnak tovább lemondásuk ellenére is, pénz (fizetség) nélkül, éhező katonákkal. Ugyanez megismétlődik 1526 elején is. Magyarország egyetlen hadra fogható katonasága éhezik. Az udvar ekkor sem fogadja el lemondásukat. Mindenki látja, hogy Tomori egész magatartása mennyire különbözik a harácsoló főúri ligák önzésétől, s az országot szerető emberek között eszményképpé válik az ő életútja - támogatást azonban így sem kap. Egyenes út vitte a halálig Mohácsnál, kezében karddal, az utolsó pillanatig harcolva egy olyan csatában, amellyel kapcsolatban végig azt tanácsolta a királynak, hogy ne vállalja el, védje meg Budát inkább - amire meg lett volna minden esély 1526-ban.

A Karthauzi Névtelen - 1524

Nincs pénz a házára

Magyarország szellemi állapota nem Mátyás király hagyományait követte. Az ország ugyan továbbra is Európa jelentős állama volt, de királyi udvarának szegénysége nem tett lehetővé komoly szellemi életet. Ráadásul a királyi család, s a római katolikus egyházhoz oly erősen tapadó Habsburgok erősödő hatása egyelőre az ország határain kívül rekesztette a reformációt, a szabadság új szellemét. A nádor, vagy Werbőczy parancsaira éveken át üldözték az új írásokat, könyveket, azok terjesztőit kínoztatták. Csak Luther tanai kihirdetése után 5 évvel merészkednek ki az első magyar diákok Wittenbergbe. Az 1523-as országgyűlés határozatban mondja ki, hogy a lutheránusokat fő- és jószágvesztésre kell ítélni.

Ha nem is átfogóan és egységesen, de megjelennek az első magyarul írott szellemi források is. Apáti Ferenc Bécsben adja ki versét a főurak török elleni gyávaságáról, a papság bűnös életmódjáról, a Mohács előtti Magyarország romlott állapotairól. Néhány éve a domonkos szerzetesek jelentették meg a Sándor-kódexet. Szórványosan, de mégis megjelennek a lutheri reformáció első hívei, főleg a németek lakta területeken, Budán, Sopronban, Körömbányán. Már olvasható nyomtatásban Taurinus gyulafehérvári helynök könyve a Dózsa-háborúról (természetesen Bakócz Tamás bíboros dicsőítésével). És elkészült, nyomtatásra vár a Jordánszky-kódex, egy igen terjedelmes magyar nyelvű biblia kézirat.

Ebbe a sorba illeszkedik a Veszprém megyei Lövöldön található kolostor kiemelkedő szellemi teljesítménye. Egy máig ismeretlen szerzetes, a Karthauzi Névtelen magyar nyelven összegyűjti, és az ún. Érdy-kódexben összegzi a kor magyar nyelvű prédikációit, legendáit, Szent Istvánról szóló éneket. A magyar nyelvű kolostori irodalom legjelentősebb korabeli műve ez. De a képhez tartozik az is, hogy Magyarország egyik nyugati városában megégetnek egy Wittenbergből érkezett igehirdetőt. Ugyanez lesz a sorsa a lutheránus könyveknek az ország minden részében, a szászok lakta erdélyi városokban is.

E közben Magyarország készül - nem tudja, mi vár rá, de készül rá. Úgy, ahogyan ez egy Jagelló-királytól kitelik. A kincstár bevétele kb. 190 000 ezer arany, kiadása 240 000, s ebből sem futja a hadseregére. A birodalmi gyűlés 10 000 fős sereget ígér - ennek sorsa a többihez lesz hasonló. A királyi tanács, az országgyűlés fel sem fogja, hogy a török folyamatosan erősíti pozícióit délen. Megkezdődik Klissza - akkor még sikertelen - török ostroma.

A törökök többször is megpróbálják elfoglalni Szörény várát, s ez szeptemberben sikerül is Bali bégnek, aki Nándorfehérvár elfoglalása óta a térség legfontosabb török parancsnoka.

A magyar rendek és a király azonban nem ezzel vannak elfoglalva. Új kancellárt kell választani, a régi, elbocsátott nádort, Báthorit mégis vissza kell tenni a helyére, s újra és újra tanácskozni kell a török háborúról - kiterjesztve ezt a Jagellók osztrák és lengyel rokonaira, Ferdinánd főhercegre és Zsigmond királyra is, akik látják a király erőfeszítéseinek gyengeségét, a védekezés hiányait - de akik ennél többet nem kívánnak tenni.

Pedig a magyar király - elvileg - esetleg másként is dönthetne. Világossá válik ugyanis, hogy a szultánnak nem Magyarország a végcélja. HA vállalná, hogy bizonyos adót fizetne a szultánnak, és hagyná, hogy a török csapatok horvát területeken szabadon vonulhassanak fel az osztrák örökös tartományok és Bécs ellen, akkor Magyarországot nem támadná meg. Ferdinánd és Zsigmond természetesen minden ígéretet megad a hűséges rokon Lajosnak, hogy ne ez történjen. Nem sokkal később persze Zsigmond lengyel király különbékét köt a szultánnal, Ferdinánd pedig távolról nézi Mohácsot - ők kevésbé voltak jó rokonok a döntő pillanatban.

Magyar, törj magyarra - 1525

A káosz. Erőtlen királyi hatalom - ellene törő, saját hatalmát erősíteni kívánó köznemesség - javát-hasznát kereső főúri tömörülések - idegen érdekek sokaságának keveredése. Mohács előtt járunk, így el is fog jönni. A törökök Jajcát fenyegetik, a boszniai-hercegovinai-nándorfehérvári vonal fölé törekednek. Ezzel párhuzamosan a szultán igyekszik rávenni a horvát főurakat, hogy adómentességük és vagyonbiztonságuk fejében engedjék felvonulni a török csapatokat Ausztria ellen. S ugyanebben az évben Zsigmond lengyel király békét köt a szultánnal Isztambulban. A nemzetközi háttérhez tartozik, hogy V. Károly döntő küzdelemben legyőzi fő ellenfelét, a francia királyt, I. Ferencet, akit fogságba is ejt - ettől kezdve a francia király mindent megtesz, hogy rávegye a szultánt a Habsburgok, főleg az osztrák tartományok, és a hozzájuk vezető út, Magyarország megtámadására. 1525-ben szá-mos hír utal arra, hogy egy év múlva a szultán támadni fog Magyarországot ellen - ezt meg is üzeni a francia királynak (s tudomására hozta a lengyel királynak is).

Az év folyamán összehívott több, egymással ellenkező országgyűlés személyi és hatalmi torzalkodások fóruma. A májusi gyűlés Budán és a Rákos mezején támadást indít a király külföldi kapcsolatai, tanácsadói, a Fuggerek ellen - "idegenek ne lehessenek a királyi tanács tagjai, ne viselhessenek főméltóságot"; követeli a Fuggerek vagyonának elkobzását, a zsidó érdekeket képviselő alkincstárnok menesztését. Döntéseiket a király nem szentesíti. Budán zavargások törnek ki az idegen urak ellen. Lázongások a nemesfémeket termelő bányavárosokban is. Az év közepén a király radikális intézkedéseket hoz a Fuggerek és képviselőik ellen, de ősszel ezeket már érvényteleníti, a Fuggerek megvásárolják őt (200 000 forintot fizetnek a "békéért", összevetésül: ezt több mint a kincstár egész évi bevétele), s megszünteti a korábban általa elrendelt, csökkentett nemesfém tartalmú pénz kibocsátását.

A király hol a főurak mellett érvel az országgyűléseken, hol velük szemben próbál erőt gyűjteni a köznemesség megnyerésével - s ebben még külön úton részt vesz a királyné, Habsburg Mária is -, egyre másra alakulnak meg a főurak társaságai, ligái. Újra leváltják Báthori nádort, s helyére Werbőczyt teszik, amit viszont nem fogad el a király - s nemsokára Werbőczynek nemcsak lemondania, hanem menekülnie is kell a felelősségre vonás elől. Ellentmondásos változások a kancellári székben is.

A májusi budai, és a júniusi hatvani országgyűlés szabályokat állít a hadba vonulásról, a nemesek összeírásáról, a főurak jövedelmének összeírásáról, a királyi tanács tagjairól. Hadat azonban senki nem szervez, tényleges adókról szó sincs. Közjogi játékot játszanak a rendek, s előttük ott áll a szultán fenyegető erővel.

A pokolban Mohács - 1526

(ez a kötet természetesen méreteiben sokkal jelentősebb, mint az előző 12)

Miközben tovább tartanak a már megszokott személyi villongások és válságok - Tomori lemondása, Szapolyai vagyoni igényei, Werbőczy hatalmaskodásai, a végleges kancellár-csere -, s délen a harcok kiterjednek, a királyi tanács megdöbbenő és tőle várható döntést hoz: óvás formájában kijelenti, hogy ha az ország a végveszélyben elveszik, tagjait - azaz a királyt és a rendeket - ezért semmilyen felelősség nem terheli. S eközben a szultán - mint ahogyan ez egy éve várható - hatalmas ruméliai és anatóliai, egyesített seregével elindul Magyarország ellen.

Újra fegyveres országgyűlés Rákos mezején. Werbőczy megszökik a felelősségre vonás elől, ismét riválisa, Báthori a nádor, immáron örökösen bebetonozva a jogaiba (harmadik visszatérése ez néhány év alatt). Újra határoznak a hon védelméről: *elő kell készülni!* A főrendek itt a király segítségével ismét legyőzik a köznemességet, érdekeit, az előző, hatvani országgyűlés határozatait megsemmisítve.

Ezzel párhuzamosan Lajos király segélyt kér bátyjától, V. Károly császártól, az angol, a portugál királytól, Ferdinándtól, a pápától, Velencétől - majd július végén (!) a német birodalmi gyűléstől (ígéret augusztus 18-án: 4000 német katona, azaz semmi).

Szulejmán hadai felőrlik a délvidéki várrendszert, a Szerémség elpusztul, kiürül, a törökök átkelnek a Száván, elesik Pétervárad, Újlak, Erdőd, Eszék.

A királyi bandériumot csak júniusban kezdik szervezni magyar és külföldi adakozásból. Elrendelik ugyan az egyházi arany- és ezüstkészletekből történő pénzverést és annak felhasználását a hadakra, ebből azonban időhiány miatt már semmi sem teljesül. Lajosnak és mindenki másnak ugyan július 2-án kellett volna hadba gyűlnie Tolnában, e helyett csak július 28-án indul el Budáról, s csak augusztus 17-én ér Bátára, majd 23-án Mohácsra. Az erdélyi vajda Tordánál toporog 10 000 katonával, mert ellentmondásos királyi utasításokat kap arról, hogy mit tegyen, hol vonuljon föl - végül, a csata idején Szeged alatt állomásozik. De nem érkezik meg a csata idejére a másik erős, edzett horvát had sem Frangepán Kristóf vezetésével, s messze északon masíroznak a cseh - birodalmi - hadak is. Választani kell a "gyáva" visszavonulás, az ütközet elkerülése, a teljes felfejlődés s a csata vállalása között.

Tomori és Perényi Péter temesi bán csapatai ugyan megpróbálják zavarni a török felvonulást a Dráva mentén, de erőtlenség és reménytelenül. Augusztus 19-23. között a török Eszéknél átkel a Dráván. Az ekkor a sereg fővezérévé megtett Tomori azt szorgalmazza, hogy kerüljék el az ütközetet, de - mivel ez "lelohasztaná a katonák harci kedvét" - az ütközet mellett dönt a 20 éves király, s 26-án megkezdődnek az összecsapások az előretolt őrsők, portyák között.

Augusztus 29-én néhány óra alatt véget ért a mohácsi csata, a magyar hadsereg megsemmisül - s mivel nem maradt királya, meghaltak fővezérei, püspökei, a királyi haditanács sok tagja - összeomlott és intézkedés-, tehát védekezésképtelenné vált az ország. A török bevonult Budára.

Minderről kiemelten, bőségesen szól zárófejezetében a Honcsonkolás című regénysorozat.

*

Szokatlan nagy ívet fog át ez a 13 kötet. Dózsa égő testétől az iszapba fulladó királyig minden dráma végbement, ami egy országot elvihet a katasztrófához. A cinikus főszereplők, Báthori István nádor és Szapolyai János vajda és nemesi bandáik (a harcoló bandériumok helyett) átvészelnék minden bajt. Báthori nem ég el Temesvárra gyáván beszorulva 1514-ben, helyette Dózsa válik parázssá, és a gyáva nádor Mohácsról is elmenekül, hogy aztán főszereplője legyen a 400 évre uralmat szerző Habsburg-király megválasztásának. A koronára vágyó Szapolyai addig szövöi álmait és hamis ligáit hol fő-, hol közép-nemesekkel, hogy nem érkezik meg Mohácsra, s legfőbb ellenfeléhez, Báthorihoz hasonlóan megmenekül ő is a biztos pusztulástól.

Magyarország végzetbe boruló sorsát mi jellemezhetné jobban, mint egy izzó vastrónon meghalni a parasztkirálynak, és sűrű, őt elnyelő iszaptengerbe fulladni a menekülő, idegen származású, halálában drámai sorsú választott királynak, miközben az igazi két főszereplőben tovább él és virul az ármány - az egyik osztrák-német (nyugati), a másik oszmán-török (keleti) önkényes, szolgai függőségben?!

13 ördögi év után eljött maga a Sátán.